

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

FIZIKA-MATEMATIKA FAKULTETI

“INFOMATIKA O'QITISH METODIKASI” KAFEDRASI

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

*Mavzu: Informatikani o'qitishda
interfaol usullar va ularning qiyosiy
tahlili*

Bajardi: 4 kurs “A” guruh talabasi
Nosirova Muqaddas

Rahbar: f.-m.f.n. Yodgorov G'.R.

NAVOIY-2016

MUNDARIJA

KIRISH.....	3
I-BOB. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING MOHIYATI VA TURLARI.....	5
I.1. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYADAGI ASOSIY TUSHUNCHALAR.....	5
I.2. PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING TURLARI.....	12
I.2.1. Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish texnologiyalarining dolzarbligi.....	12
I.2.2. Avtoritar va shaxsga yo'naltirilgan o'qitish texnologiyalarining mohiyati.....	14
I.2.3. Shaxsga yo'naltirilgan o'qitish texnologiyalarning mohiyati va prinsiplari.....	16
I.2.4. Muammoli o'qitish texnologiyasi.....	18
I.2.5. Tabaqalashtirib o'qitish texnologiyasi.....	22
I.2.6. Yakka tartibda o'qitish texnologiyasi.....	23
I.2.7. Ishbilarmonlik o'yinlar texnologiyasi.....	24
I.3. TA'LIM VOSITALARI: TUSHUNCHA VA MAZMUNI.....	29
II-BOB. INFORMATIKA FANINI INTERFAOL USULLAR ORQALI TASHKIL ETISH VA ULARNING QIYOSIY TAHLILI.....	31
II.1. O'QUV JARAYONLARNI KO'RGAZMALI TAQDIM ETISH VOSITASI.....	31
II.1.1. Tarkiblashtirish va tarkibiy bo'lib chiqishning yo'li va vositalari.....	31
II.1.2. Tahlil qilish, solishtirish va taqqoslashning yo'l va vositalari.....	39
II.1.3. Muammoni aniqlash, tahlil qilish va uni hal etishni rejalashtirishning yo'llari va vositalari.....	43
XULOSA.....	50
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	52

Zamonaviy o'qituvchi - kelajak bunyodkori,
yangi pedagogik texnologiyalar, nazariyalar,
konsepsiyalarning muallifi, ishlab
chiqaruvchisi, tadqiqotchisi, foydalanuvchisi
va targ'ibotchisidir.

I.Karimov

K I R I S h

Biz bilamizki, XX asrning 50- yillarida yangi fan - informatika faniga asos solindi. Informatika inson faoliyatining turli jabhalarida axborotlarni izlash va undan foydalanish masalalari bilan shug'ullanuvchi fandır.

Informatikaning inson faoliyati mustaqil sohasi sifatida ajralib chiqishi birinchi navbatda kompyuter texnikasi rivojlanishi bilan bog'liq. Bunda asosiy xizmat mikroprotessor texnikasiga to'g'ri keladi. Informatika kompyuter texnikasi rivojlanishi tufayli yuzaga keldi, unga asoslanadi va usiz mavjud bo'la olmaydi.

Informatika keng ma'noda insoniyat faoliyatining barcha sohalarida asosan kompyuterlar va telekommunikatsiya aloqa vositalari yordamida axborotni qayta ishlashi bilan bog'liq fan, texnika va ishlab chiqarishning xilma-xil tarmoqlari birligini o'zida namoyon etadi.

Informatikani tor ma'noda o'zaro aloqador uch qism – texnik vositalar (hardware), dasturiy vositalar (software) va algoritimli vositalar (brainware) sifatida tasavvur etish mumkin. O'z navbatida informatikani: iqtisodiyot tarmogi, fundamental fan, amaliy fan sohasi sifatida ko'rib chiqish mumkin.

«Informatika» fanini o'qitishdan asosiy maqsad talabalarda zamonaviy texnik vositalar, operatsion tizimlar va instrumental vositalaridan foydalanish usullari, hisoblash jarayonlarini avtomatlashtirish tamoyillari va uslublari bilan chuqur va har tomonlama tanishtirishdan iboratdir.

«Informatika» fanining asosiy vazifalari talabalarda zamonaviy axborot madaniyati poydevorini hosil qilish va ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonini avtomatlashtirish asoslarini egallash va ulardan amalda foydalanishdan iboratdir.

Informatikaning asosiy vazifalari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- istalgan xususiyatdagi axborot jarayonlarini tadqiq etish;

- axborot jarayonlarini tadqiq etishdan olingan natijalar negizida axborotni qayta ishlaydigan axborot tizimini ishlab chiqish va yangi texnologiyani yaratish;

- jamiyat hayotining barcha sohalarida kompyuter texnikasi va texnologiyasidan samarali foydalanishning ilmiy va muhandislik muammolarini yaratish, tatbiq etish va ta'minlashni hal etish.

Informatika fani "Axborot tizimlari va texnologiyalari", "Kompyuter grafikasi", "Iqtisodiyotda axborot texnologiyalari" va boshqa shu kabi fanlar bilan uzviy bog'liq bo'lib, ushbu fanlarning ko'p bo'limlari informatika o'quv kursini to'ldiradi va shu bilan birga talabalarning fan bo'yicha olgan bilimlarini kengaytiradi.

Informatika fanini o'qitishda ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalaridan foydalaniladi. Tajriba mashg'ulotlari bevosita kompyuter bilan jihozlangan xonalarda olib boriladi.

Ushbu bitiruv malakaviy ish "*Informatikani o'qitishda interfaol usullar va ularning qiyosiy tahlili*" deb nomlanib, u ikki bobdan, xulosa va foydalanilgan adagiyotlar ro'yxatidan iborat.

Bitiruv malakaviy ishning birinchi bobida pedagogik texnologiyalarning mohiyati va turlari haqidagi asosiy tushunchalar, ta'riflar va ma'lumotlar keltirilgan.

Bitiruv malakaviy ishning ikkinchi bobida informatika fanining o'quv mashg'ulotlarida ma'lumotlarni tarkiblashtirish va tarkibiy bo'lib chiqish, o'rganilayotgan tushunchalar o'rtasida aloqa va aloqadorlikni o'rnatishning yo'li va vositalari, ma'lumotlarni tahlil qilish, solishtirish va taqqoslashning yo'l va vositalari, muammoni aniqlash, tahlil qilish va uni hal etishni rejalashtirishning yo'llari va vositalari birgailkda ushbu ta'lim texnologiyalardan o'quv mashg'ulotlari va dars jarayonlarida unumli foydalanashning eng maqbul yo'llari o'z aksini topgan.

XULOSA

Ushbu bitiruv malakaviy ishi o'zida Informatika fani shu bilan bir qatorda u bilan hamohang bo'lgan fanlarni o'qitishda qo'llash mumkin o'lgan usul va metodlarning ba'zilarini o'zida mujassam qilgan ish hisoblanadi hamda ilm ahliga yod bo'lga naqil yodimizga tushadi «Ming marta eshitgandan ko'ra bir marta ko'rgan yaxshi». Og'zaki ravishda materiallarni o'zlashtirish ko'rsatkichi 10% bo'lsa, mashg'ulotlarda o'quv materialni ko'rgazmali va tasvirli asoslar shaklda taqdim etisak 80%-90%li natijaga erishimiz mumkin bo'ladi.

Ta'lim vositalari - o'quv materialini ko'rgazmali taqdim etish va shu bilan birga o'qitish samaradorligini oshiruvchi yordamchi materiallar hisoblanadi.

O'qitish texnologiyasi - birinchidan, pedagogik texnologiyani jarayonli - harakat aspektini anglatadi. Bu, ta'lim jarayonini o'zgaruvchan sharoitlarda, ajratilgan vaqt davomida istiqbolashtirilgan natijalariga kafolatli erishishga va aniq ta'lim-tarbiya jarayonlarini amalga oshirishni instrumental ta'minlovchi, usul va vositalarning tartibli birligini o'zida mujassamlashtirgan ta'lim modelini ishlab chiqish va amalga oshirishning texnologik jarayoni;

ikkinchidan, pedagogik texnologiyaning jarayonli-bayonli aspektini ifodalaydi. Bu, maqsadni amalga oshirish va istiqbolda belgilangan natijalarga erishish bo'yicha pedagogik hamda o'quv faoliyatini loyahasini bajarishni bayonidir.

Ushbu bitiruv malakaviy ishda "Kompyuterning dasturiy ta'minoti. Operatsion tizim va uning turlari" mavzusini talabalarga o'tishdan oldin yoki o'tganda so'ng *Klaster(tarmoqlar)*, *Toifalash jadvali* usullaridan foydalanilgan hamda ulardan foydalanish natijasida olingan kafolatli natijalar haqida ma'lumotlar keltirilgan. Xuddi shuningdek, "MS Office dasturlari bilan ishlash texnologiyasi" mavzusini o'qitishda *Venna diagrammasidan* foydalanish orqali talabalarning bilim va ko'nikmalarini aniqlash, "MS Word matn prosessori va elektron hujjatlar bilan ishlash texnologiyasi" mavzusini o'qitishda **BBB** jadvalidan foydalanish orqali talabalarning bilim va ko'nikmalarini aniqlash, **FSMU** texnologiyasi yordamida "Nima uchun Microsoft Word dasturida ishlashni har birimiz

bilishimiz shart?” savolini yo‘naltiruvchi uslubiy tavsiyalar asosida yechishning yo‘llari ko‘rsatilgan.

Umumiy holda xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, bitiruv malakaviy ishida informatika va axborot texnologiyalari fanida o‘quv mashg‘ulotlarini grafikli organayzerlar yordamida tashkil etish orqali ta‘lim samaradorligini oshirish, talabalarning BKM rivojlantirish yo‘llarini, o‘quv jarayonida keng foydalanidigan ba‘zi interfaol uslublar va pedagogik texnologiyalar o‘z aksini topgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent. O'zbekiston, 2008. – 176 b.
2. Karimov I. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. – T: O'zbekiston, 2009. – 56 b.
3. Karimov I. Asosiy vazifamiz – Vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. – Prezident Islom Karimovning 2009 yilning asosiy yakunlari va 2010 yilda O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining majlisidagi ma'ruzasi // Xalq so'zi, 2010 yil 30 yanvar.
4. Karimov I. Ona yurtimiz baxti istiqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish eng oliy saodatdir. T: O'zbekiston, 2015.- 304 b.
5. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardayev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar(ta'lim muassasalari pedago-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). –T.:Iste'dod, 2008.-180 b.
6. Yuldashev U. Yu., Boqiyev R. R., Zokirova F. M. Informatika o'qitish metodikasi. (o'qituvchilar uchun qo'llanma) .T:-2004.-121 b
7. G'ulomov S.S, Alimov R.X. va boshqalar. Axborot tizimlari va texnologiyalari. – T.: Sharq, 2000. – 212 b.
8. G'ulomov S.S. Shermuhammedov A.T, Begalov B. A. Iqtisodiy informatika. – T.: O'zbekiston, 1999. – 321 b.
9. Xayitmatov O'.T., Fayzullayev S.X. va boshqalar. Informatika va axborot texnologiyalari. – T.: TKTI, 2005. – 212 b.
10. G'ulomovning S.S. umumiy tahriri ostida. Iqtisodiy masalalarni shaxsiy kompyuterlarda yechish texnologiyalari. – T.: TDIU, 2005. – 321 b.
11. Alimov R, Xodiyev B va boshqalar. Axborot texnologiyasi. – T.: TDIU, 2004. – 320 b.
12. Azizxojayeva N.N. "Pedagogika va pedagogik mahorat"- T.: TDPI, Nizomiy 2003 yil.
13. Avliyoqulov N. "Zamonaviy o'qitish texnologiyalari"- T.:, 2001yil.

14. Yo'ldoshev J., Usmonov S. "Pedagogik texnologiya asoslari"- T.: O'qituvchi 2004 yil.
15. Ochilov M. "Yangi pedagogik texnologiyalar"- Qarshi, 2000 yil.
16. Saidaxmedov N.S. "Pedagogik amaliyotda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash namunalari"- T.: PTM , 2000 yil .
17. Tolipov O'., Usmonboyeva M. "Pedagogik texnologiya nazariya va amaliyot"- T.: Fan, 2005 yil.
18. Axunova G.N., Golish L.V., Fayzullayeva D.M. Pedagogik texnologiyalarni loyihalashtirish va rejalashtirish: O'quv-uslubiy qo'llanma. Zamonaviy ta'lim texnologiya seriyasi. – T.: "Iqsodiyot" nashr., 2009. 206 b.
19. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. - М.: Педагогика, 1989.
20. Голиш Л.В. Технологии обучения на лекциях и семинарах: Учебное пособие //Под общ. ред. акад. С.С. Гулямова. - Т.: ТГЭУ, 2005.
21. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта.- М.: Знание, 1989 / Новое в жизни, науке, технике. Сер. "Педагогика и психология". № 6.
22. Кушнир А.М. Методический плюрализм. //Школьные технологии.- 2004. № 4.

Internet- sayt manzillari:

23. [http:// www.infocom.uz](http://www.infocom.uz). - O'z.ASI oylik axborotlashgan-analik jurnali.
24. [http:// www.edu.uz](http://www.edu.uz). - O'zbekiston Respublikasi oily va o'rta ta'lim vazirligi portali.
25. [http:// www.pedagogika.uz](http://www.pedagogika.uz).- pedagogik ta'lim muassasalari portali
26. [http:// www.ziyonet.uz](http://www.ziyonet.uz).- Axborot ta'lim tarmog'i.
27. [http:// www.ref.uz](http://www.ref.uz).- referatlar, kurs ishlar banki